

Nevenka Bura

Konsekutivno tolmačenje danes

L'interprétation consécutive aujourd'hui

L'article fait le point sur la position actuelle de l'interprétation consécutive distinguant l'INTERPRETATION HORS CONFERENCE de l'INTERPRETATION DE CONFERENCE. Hors conférence on utilise d'habitude la consécutive ou, éventuellement, la simultanée en tant que chuchotage. En conférence on interprète en consécutive seulement en cas de deux langues de travail; la simultanée est la forme habituelle. La consécutive sert de base pour maîtriser la simultanée et figure de plus en plus dans les programmes d'études universitaires de langues modernes.

L'article présente les trois phases de la consécutive et renseigne sur les écoles, les revues, et la bibliographie spécialisée permettant aux intéressés d'aller plus loin.

Tema letošnjega srečanja prevajalcev na Ohridu je bila zastavljena zelo široko: ustno in pisno prevajanje. Po dogovoru naj bi Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije in Društvo konferenčnih tolmačev Slovenije poskrbeli za referat o konskativnem tolmačenju, sorodno srbsko društvo pa iz simultaneega tolmačenja.

S svojim prispevkom sem želela predstaviti konsekutivno tolmačenje s poudarkom na *danes* iz več razlogov.

Prvič. Vse pogostejše je slišati pripombe prevajalcev iz podjetij, da se od njih pričakuje tudi tolmačenje, čeprav za to niso posebej usposobljeni. Tistim, ki razumejo pisno prevajanje le kot »prestavljanje«, »zapis« v drugem jeziku, ni jasno, od kod težave, če je treba le »govoriti« v tujem jeziku. Problem, ki ga ne znamo, ne obstaja: torej razumevanje, tudi tehničnega jezika, analiza teksta, spomin, smiselna reprodukcija, govorništvo, sposobnost nastopanja pred javnostjo, skratka, spretnosti, za katere se tolmači posebej usposablja običajno po študiju jezika, niso videti problem v zavesti takih uporabnikov prevajalskih storitev. Njim in prevajalcem zato lahko koristi podrobnejše poznavanje te tematike, razlikovanje med pisnim in ustnim prevajanjem (t.j. tolmačenjem), med posameznimi oblikami ustnega tolmačenja (nekonferenčno-/konferenčno), poznavanje literature za bolj

poglobljen študij in podatkov o izobraževalnih ustanovah/tečajih.

Drugič. Tudi sami prevajalci pogosto zamenjujejo terminā simultano/konsekutivno tolmačenje. »Simultano sem prevajal na sestanku v podjetju x...« zveni malo verjetno. Šlo je za nekonferenčno konsekutivno tolmačenje, ustno tolmačenje s časovnim presledkom med izvirnim in prevedenim sporočilom. Ko se govornik ustavi, tolmač začne. Simultano tolmačenje je – izvzemši šepetanje – povezano s tehniko (slušalke, mikrofoni, kabina), časovni presledek med pričetkom izvirnega sporočanja in prevoda je zelo kratek. Oba, govornik in tolmač, govorita istočasno. Ta oblika na mednarodnih konferencah vse bolj izpodriva konsekutivno (tudi če gre samo za dva jezika), zaradi dostopnejše tehnike in zaradi praktičnosti: konsekutiva podaljšuje čas sestanka, prevod morajo poslušati tudi tisti, ki razumejo original itd.

Tretjič. Konsekutivno tolmačenje se vse bolj uveljavlja v poučevanju tujih jezikov. Že od nekdaj je bilo v prevajalskih šolah osnova za uvajanje v simultano tolmačenje, zadnja leta pa je vključeno tudi v univerzitetni program študija modernih jezikov kot ena zahtevnejših metod osvajanja tujega jezika, ponavadi v zaključnem letniku. Pomena ustnega tolmačenja za komunikacijo med ljudmi in ljudstvi in uspešno osvajanje novih področij so se

zavedali že davno, v času selitev narodov, na dvorih dežel osvajalcev, v križarskih vojnah, pri osvajanju Amerike. Zgodovinski zapisi pogosto omenjajo zveste in vestne prevajalce ter potrebo po njihovem izobraževanju v deželah, katerih jezik tolmačijo. Henri Van Hoof* v svojem zgodovinskem pregledu znanih prevajalcev in poliglotov omenja na primer Francoza Armanda Robina (1912–1961), ki je prevajal iz 14 jezikov (bretonsko, francosko, grško, latinsko, angleško, nemško, rusko, italijansko, špansko, nizozemsko, finsko, madžarsko, kitajsko, arabsko); od balkanskih prevajalcev navaja Dositeja Obradovića (1740–1811), ki je aktivno prevajal iz 11 jezikov (srbsko, latinsko, grško, albansko, romunsko, francosko, italijansko, angleško, špansko, nemško, rusko).

Lahko bi rekli, da se poklic tolmača pravzaprav ni spremenil, spremenila pa se je zunanja podoba; tolmač mora danes imeti široko znanje, obvladati govorniške spretnosti in sodobno tehniko. Vsako tolmačenje lahko razdelimo na tri faze (in več podfaz):

1. POSLUŠANJE IN RAZUMEVANJE (verbalne misli) v jeziku A,

2. ANALIZIRANJE IN ASIMILIRANJE smisla, ideje (ne-verbalna faza),

3. REFORMULIRANJE, IZRAŽANJE (prenos ideje v jezik B, verbalna faza).

Pri konsektivnem tolmačenju so te tri faze časovno ločene, pri simultanjem pa se prepletajo. Zato je konsektivno tolmačenje vedno temelj za učenje tehnike simultanege.

Kakšne oblike konsektivnega tolmačenja poznamo? Srečali bomo izraze *ad hoc* konsekutiva, *kontaktna* (*liaison*) konsekutiva, konsekutiva *s tekstem* (*prima vista / on sight / à vue*), *bilateralna* konsekutiva; vse te oblike spadajo v NEKONFERENČNO konsektivno. V terminologiji prihaja pri različnih avtorjih do odklonov in prekrivanja: nekateri razlikujejo med zgoraj naštetimi oblikami, drugi imajo *ad hoc* in *kontaktno* za isto. Gre za tolmačenje obiskovalcem tovarn, razstav, sejmov, na sodišču, v vojski, v recepcijski službi kongresov, skupinam pri nakupih ali na izletu. Konsekutiva *s tekstem* je kombinacija pisnega in ustnega prevajanja. Ta, na videz lažja, oblika je v bi-

stvu bolj zapletena zaradi linearnosti besedila in nelinearnosti sporočila. *Bilateralna* je konsekutiva na poslovnih sestankih; običajno gre za dva jezika in za manjše skupine udeležencev (do 5). Pri vseh teh nekonferenčnih oblikah tolmač za govornikom prevaja kratke stavke ali nekaj stavkov (2–3). Razen za faktografske podatke (števila, imena, mere...) mu beležke niso potrebne. Iz teh, nekonferenčnih, oblik so ponekod že nastali nazivi in poklici: vojni tolmač, sodni tolmač (v Kanadi), etnični tolmač (*community interpreter* v Avstraliji, Kanadi, Veliki Britaniji), ki skrbi za stike priseljencev z državnimi ustanovami in pomaga pri urejanju socialnih in zdravstvenih vprašanj etnične skupine.

Vse doslej omenjene oblike je treba razlikovati od KONFERENČNEGA TOLMAČENJA, ki je lahko simultano ali konsektivno. Konferenčna konsekutiva obsega daljše bloke govora (optimalno do 10 min., maksimalno do pol ure), poteka pred številnejšo publiko (stres) in – razen izjemoma – zahteva beleženje. Med izjemami literatura navaja C. Andronikofa**, ki je prevajal 1 uro za govornikom in skorajda ni beležil. Anekdota pravi, da mu je – ko je bil že formiran fenomen – neki govornik očital, da je bil prevod sicer krasen, vendar da ni prevedel tistega, kar je govornik rekel. Narkar je dobil odgovor: »Prevedel sem, kar bi bili morali reči!« – Tolmačenje je namreč izražanje *misli* govornika, ne njegovih *besed*.

V prevajalskih šolah in v praksi je veliko zanimanja za preučevanje vloge kratkotrajnega in dolgotrajnega spomina pri tolmačenju in lastnosti, ki so tolmaču potrebne za uspešno delo. Različne študije prihajajo do podobnih rezultatov: važnejše od spomina je analiziranje in razumevanje; obvladanje maternega in tujega jezika, izreke, govorništva je *conditio sine qua non*, nujna pa je splošna razgledanost, neprestano izpopolnjevanje, hitrost reagiranja, ekstrovertiranost, psihična in zdravstvena stabilnost, poprejšnja priprava na tematiko... Vse to upoštevajo pri selekciji kan-

* Dans les coulisses de la traduction, META, 28/4, 1983, p. 334.

** Avtor uvodnika k Seleskovitch, 68.

didatov za tolmače v ustreznih izobraževalnih ustanovah. Shematično bi nasprotje med prevajalcem in tolmačem lahko ponazorili takole*: prvi je introspektiven, vase zaprt, drugi odprt, zgovoren; prvi je obkrožen s knjigami, drugi z ljudmi; prvi ima dolgotrajni spomin, drugi kratkotrajni; prvi dela natančno, počasi, mukoma, drugi hitro, intuitivno; prvi je točen, drugi približen; prvi prevaja do podrobnosti, drugi povzema... Posredniški (praviloma inferioren) položaj, omejena kreativnost, neenakomeren ritem dela... navaja nekatere avtorje** k mnenju, da je ta poklic primernejši za ženske, ker so praviloma že prilagojene na tako družbeno vlogo (!?) in zaradi tega doživljajo manj frustracij, poleg tega pa jim stalno eksistenco ponavadi zagotavlja partner...

Danes ugotavljajo visoko korelacijo med uspešnostjo in motivacijo za poklic. Zato slednjo v razgovoru preverjajo že pri sprejemu v prevajalske šole, poleg običajnega kratkega improviziranega govora (preverjanje izreke, govorništva in komunikativne sposobnosti), teksta slušnega razumevanja (globalno razumevanje, analiza teksta), prevajanje s tekstom... Tudi kasneje se poleg učenja tehnike konferenčnega tolmačenja povsod posveča veliko pozornosti izreki, govorništvu, splošni razgledanosti, poznavanju dokumentacije, tolmačenju kot poklicu (zakoni, kodeksi, avtorsko pravo, zavarovanje, poklicna združenja, revije...). V Avstriji, na primer, obsega družbeno-kulturni program takšne prevajalske šole dve področji: 1. zemljepis, gospodarstvo, družbena ureditev, pravo in sodobna zgodovina; 2. zgodovina misli, umetnosti in literature.***

Jedro usposabljanja za tolmača sestavlja obvladovanje 3 stopenj: 1. poslušanja in razumevanja, 2. analiziranja in asimiliranja, 3. reformuliranja in izražanja. Vse so pri konsekutivi časovno ločene in zahtevajo veliko sposobnost analize in govorništva, zato so tudi uvod v simultano tolmačenje. Za Maurica Graviera je konsekutiva »najplemenitejša oblika ustnega prevajanja«.

Kaj je tipično za vsako fazo? Kako jo obvladati?

1. POSLUŠANJE IN RAZUMEVANJE (verbalne misli) v jeziku A

V tej fazi pride do izraza poznavanja jezika A in izvenjezikovne situacije. Usposabljanje v prevajalskih šolah se ponavadi začne z enostavnimi, vnaprej pripravljenimi dialogi, ki jim sledijo improvizirani dialogi, z delno specializirano tematiko. Prvi cilj je izpopolnjevanje jezika in razvijanje jezikovne komunikacijske kompetence kandidata. Po enkratnem poslušanju se preverja razumevanje – od kratkih, dobro strukturiranih besedil, do vse zahtevnejših. Sledijo vaje: povzemanje po svojih besedah, krčenje, razširjanje... Razumevanje je ključ tolmačenja in v tej fazi je poudarek prav na njem. Ponekod začenejo vaditi v jeziku A, z različnimi tipi besedil (opisno, argumentativno, emotivno besedilo...), šele nato prehajajo na ciljni jezik. Te vaje so že uvod v *ad hoc*, *kontaktno* in *etnično* konsekutivo.

Na tej stopnji je pomembno znanje iz fonetike; poleg teorije je važno praktično znanje dialektologije (npr. kanadska varianta francoščine), poznavanje tipičnih napak tujih govorcev (npr. Azijcev, Francozov pri govorjenju angleščine...).

2. ANALIZIRANJE IN ASIMILIRANJE smisla, idej (neverbalna faza)

Tu ima pomembno vlogo besediloslovje. Pomembna je analiza raznih tipov besedil, zlasti diskurzivnih, argumentativnih in emotivnih. Prav tako je pomembna metalingvistika, se pravi, celovito poznavanje situacije (dežele, kulture, govornika, cilja, intonacije...). Ni potreben fotografski spomin, pač pa inteligentna analiza, ki omogoča logično pomnjenje. V nasprotju z igralci, glasbeniki, ki morajo imeti dolgotrajni spomin, je za tolmača bistven kratkotrajni spomin. Tolmač analizira logične sekvence, si jih kratkotrajno zapomni in jih nato izbriše iz spomina, da ga razbremeni. Pri pomnjenju mu pomagajo beležke.

* HENDERSON, 87.

** LONGLEY, 68.

*** PETIOKY Viktor, *Parallèles* 3 (1980), 37–49.

Beleške vsekakor niso stenografija, temveč plod logične analize, razumevanja misli, ne besed. Rozan (56) je še vedno klasik, tudi novejši avtorji – pod istim ali drugačnim imenom – omenjajo njegovih **sedem principov**:

1. beleženje idej, ne besed;
2. krajsanje besed (obvezen zapis števil, imen, naštevania, ker to zahteva verbalni spomin, tolmač pa mora usmeriti pozornost na smisel);
3. povezovanje idej in njihov medsebojni odnos (ključne besede in simboli);
4. zaničanje je v govoru pogosto, zato ga velja označiti, npr. z ne OK ali **OK**; isti simbol lahko pomeni tudi nestrinjanje;
5. poudarjanje: podčrtamo enkrat ali večkrat;
6. princip navpičnosti: beležimo navpično, vsako misel v novo vrsto; tako lahko vse preberemo z enim samim pogledom; rišemo lahko na ozek blok ali kartice;
7. stopničasto pisanje prek strani (za vsako novo misel);

in dvajset simbolov:

- a) simboli izražanja: misli, besed, pogovora, strinjanja;
- b) simboli gibanja: puščica lahko predstavlja smer/prenos, rast, padec itd.;
- c) simboli zveze: odnos, enakost, razlika, okvir, plus in minus;
- d) še sedem simbolov za posamezne »besede-pojme«.

Navedeni avtor je menil, da se z beležkami ne sme pretiravati, ker se mora tolmač koncentrirati na smisel. Nekateri imajo zgodnje učenje tehnike pisanja beležk za nujno spretnost in programirajo celo TV-, video- in druge tečaje*, najprej v maternem jeziku; drugi so odločno proti in mislijo, da sta Herbert in Rozan temu vprašanju namenila preveč prostora, tako da se pretirano poudarja** to, kar je pravzaprav individualna zadeva. Bistveno je razumevanje, analiza in reformulacija. Prav tako je eksperimentalno dokazano, da je ekspresivnost in jezikovna bogatost tolmačenja obratno sorazmerna z obsežnostjo beležk. Bolj ko tolmač pozna tematiko, manj se zateka k svinčniku.

3. REFORMULIRANJE, IZRAŽANJE (prenos idej v jezik B, verbalna faza)

Tu je važno poznavanje ciljnega jezika. Na zahodu vztrajajo pri tolmačenju izključno v materni jezik (kar je v naših razmerah neizvedljivo). Potrebno je ponovno izraziti smisel, ne biti suženj besed – tu se radi pojavijo nepravi prijatelji. Na tej stopnji pride do izraza govorniška sposobnost, izreka. Ponekod jo vadijo praktično in uporabljajo video posnetke za analizo mimike, glasu. Glede vloge in obnašanja tolmača so pogledi različni. V NDR*** menijo, da mora biti tolmač aktivno prisoten, s pozitivnim odnosom do socializma in družbe; na zahodu je ravno obratno: od tolmača se zahteva nepristranskost, objektivnost, zadržano obnašanje.

Tolmači pripravniki morajo doživeti čimveč avtentičnih situacij: po praktičnih vajah in simuliranih sestankih imajo prakso na novinarskih konferencah, mednarodnih sestankih, poslovnih srečanjih...

Prevajalske šole (priloga 1) na univerzah običajno trajajo 2 leti; v Veliki Britaniji je izpopolnjevanje krajše, podiplomsko, traja od 9 mesecev v Bradfordu do 1 leta v Londonu. V Bruxellesu je pri Komisiji Evropske skupnosti organiziran 6-mesečni intenziven tečaj tolmačenja. Večmesečno usposabljanje za tolmačenje je organizirano tudi v drugih deželah, npr. na Madžarskem, v Jugoslaviji pa ne. Zanimivo je, da obstajajo tudi enojezični tečaji tol-

* MARTIN Jean-Pierre, »Un cours programmé et télévisé pour l'apprentissage de la technique de prise de notes«, *Dix Années de linguistique théorique et appliquée*, Université de Mons (1973), 123–127.

** THIERY Christopher A.J., »L'enseignement de la prise de notes en interprétation consécutive: un faux problème?«, *L'enseignement de l'interprétation et de la traduction: de la théorie à la pédagogie*, éd. Jean DELISLE, University of Ottawa Press, *Cahiers de Traductologie* n. 4 (1981), 99–112.

*** SCHMITZ Manfred, *Fremdensprachen* 22, 1 (1978), 3–5.

mačenja, ki usposabljaajo za fazi 1 in 2 (gre za pripravo na tolmačenje iz »eksotičnih« jezikov)*.

O cenah konferenčnega tolmačenja na mednarodni sceni odloča AILC, mednarodno združenje konferenčnih tolmačev s sedežem v Ženevi. Informacije o tekočih tarifah se dobijo na naslovu: Secrétariat AILC, 14 rue de l'Ancien-Port, CH-1201 Genève, Suisse, tel. (022) 31-33-23. Za nekonferenčno tolmačenje veljajo drugačne tarife. Tako je trenutno** v Veliki Britaniji cena konferenčnega tolmačenja okoli 320 funtov na dan, za ad hoc konsektivno pa od 100 do 120 funtov.

Konsektivna je vse pogostejša v fakultetnem študiju modernih jezikov, tudi na neprevajalskih smereh (npr. University of Kent, Velika Britanija). Poslušanje, razumevanje, analiza raznovrstnih besedil in reformulacija misli so se izkazali za uspešno vajo v izpopolnjevanju jezika. Analiza glavnih tipov napak: dodajanje, izpuščanje, semantične napake, stil-

istične napake, pomagajo pri hitrejšem napredovanju. Uvod v konsektivno je ponekod tudi del programa študija mednarodnega prava in ekonomije, v okviru priprav na Evropo '92 (npr. na univerzi Harriot Watt v Edinburghu), kajti jeziki so važen del študija, konsektivna pa pomaga pri analizi – in morda kasnejši pripravi – govorov.

Strnimo opažanja: razlikovati je treba med pisnim prevajanjem in ustnim prevajanjem oz. tolmačenjem. Slednje je lahko konferenčno (konsektivno ali simultano) in nekonferenčno (konsektivno: s tekstom, ad hoc, kontaktno ... ali simultano: šepetanje). Od prevajalca v podjetju se lahko izjemoma zahteva le nekonferenčno (kontaktno, ad hoc prevajanje), če pozna problematiko in na to pristane. Ostale oblike ima pravico zavrniti, če ni usposobljen za tolmača. Novejši univerzitetni programi študija modernih jezikov ponekod že vključujejo tudi uvod v nekonferenčne oblike tolmačenja.

Priloga 1: Glavne šole za tolmače v Evropi***

Avstrija

- ☐ INSTITUT FÜR ÜBERSETZER- UND DOLMETSCHERAUSBILDUNG an der Universität Wien, Dr.-Karl-Lueger-Ring 1, A-1010 Wien
- ☐ Karl-Franzens-Universität Graz, INSTITUT FÜR ÜBERSETZER- UND DOLMETSCHERAUSBILDUNG, A-8020, Mariengasse 24, Graz, tel. 91-22-27

Belgija

- ☐ ISETI, Bruxelles
- ☐ STAGE DE FORMATION ACCELERÉE D'INTERPRÈTES DE CONFÉRENCE, Division formation, Interprétation-Conférence, C.C.E., Rue de la Loi, 200, B-1049 Bruxelles

Francija

- ☐ ECOLE SUPERIEURE D'INTERPRETES ET DE TRADUCTEURS, Centre Universitaire Dauphine, Place du Maréchal de Lattre de Tassigny, 75116 Paris, tél. 45.05.14.10 (poste 42-06)

- ☐ ECOLE SUPERIEURE D'INTERPRETES ET DE TRADUCTEURS, 21 rue d'Assas, 75270 Paris cedex, tel. 42.22.33.16.

Italija

- ☐ SCUOLA SUPERIORE DI LINGUE MODERNE PER INTERPRETI E TRADUTTORI, Via d'Alviano 15/1, 34144 Trieste, tel. 764-581, 750-410

Nemčija

- ☐ SPRACHEN- UND DOLMETSCHER- INSTITUT MÜNCHEN, Amalienstrasse 73, 80 München 40, tel. 089/28 83 97.

Švica

- ☐ ECOLE DE TRADUCTION ET D'INTERPRETATION, 19 place des Augustins, 1205 Genève
- ☐ DOLMETSCHERSCHULE ZÜRICH, Scheuchzerstrasse 68, 8006 Zürich, tel. 01/362 81 58

* FELDWEIG Erich, *Lebende Sprachen* 25, 4 (1980), 145-148. Omenjeni tečaj traja 4 mesece.

GILE Daniel, *Lebende Sprachen*, 31, 1 (1986), 16-18.

** GOLZEN Godfrey, *Going Freelance*, Logan Page, 1989, London.

*** Za obširnejše podatke o pogojih in programu glej: La Revue du Traducteur, št. 28/1983.

Velika Britanija

- POLYTECHNICS OF CENTRAL LONDON, Regent's Street
- ABERDEEN COLLEGE OF COMMERCE, Holburn Street, Aberdeen AB 9 2 ZT, tel. (0224) 572 811
- UNIVERSITY OF BRADFORD, Postgraduate

School of Studies in Languages and European Studies

- HERIOT-WATT UNIVERSITY, Department of Language, Riccarton, Edinburgh EH14 4AS, tel. (031) 449 5111

Priloga 2: Strokovne revije

AIIC Bulletin, Association Internationale des Interprètes de Conférence, Ženeva

ATA Chronicle, Journal of American Translators Association, New York

Babel, Revue internationale de la traduction, Budapest

Cuadernos de traducción e Interpretación, Escuela Universitaria de Traductores e Interpretes, Barcelona

Etudes de Linguistique Appliquée, Paris

Fremdsprachen, Zeitschrift für Dolmetscher, Übersetzer und Sprachkundige, Leipzig

L'interprète, Bulletin de l'Association d'interprètes et de traducteurs, Ženeva

Language Monthly, The international journal for language and translation, Nottingham

Lebende Sprachen, Zeitschrift für fremde Sprachen in Wissenschaft und Praxis, Z. Berlin

The linguist, Official Journal of the Institute of Linguists, London

Le linguiste - De Taalkundige, Organe de la Chambre belge des traducteurs, interprètes et philologues

M.D.U. (Mitteilungsblatt für Dolmetscher und Übersetzer), Bonn

Meta, Journal des traducteurs, Montréal

Mostovi, Ljubljana

Modern Languages, Journal of the Modern Language Association, London

Multilingua, Journal of interlanguage communication, Amsterdam

Paralleles, Cahiers de l'Ecole de Traduction et d'Interprétation de l'Université de Genève

Prevodilac, Beograd

Prevoditelj, Zagreb

Tetrad Perevodcika, Moskva

La revue du traducteur, Paris

Traduire, Revue française de la traduction, information linguistique et culturelle, Paris

TTR - Traduction, terminologie, redaction, Québec, Canada

Il Traduttore nuovo, Roma, Italia

Van taal tot taal, Nedelands Genootschap van Vertalers, Haarlem

Literatura

ALTMAN, Janet H. (ed.) 1978, **Teaching Interpreting, Study and Practice**, CILT (Center for Information of Language Teaching and Research), 1987, London 89 p., (Specialized bibliography 5)

BRUTON, Kevin, 1985, »Consecutive interpreting - the theoretical approach«, **Interpreting as a language teaching technique**, CILT, 1985, London, pp. 19-27

CROFT, Michael N., 1985, »A. practical approach to consecutive interpreting in the fourth year option«, **Interpreting as a language teaching technique**, CILT, 1985, London, pp. 29-35

DUSSART, A., 1981, »Profil de l'interprète: essai d'analyse psycho-ergologique«, **Equivalences**, 1981/t. 12 n. 243, Bruxelles, pp. 1-19

HANSTOCK, Jane, 1985, »Liaison interpreting problems specific to French«, **Interpreting as a language teaching technique**, CILT, 1985, London, pp. 52-56

HENDERSON, John A., 1987, **Personality and the Linguist**, Bradford University Press, 1987, 131 p.

HERBERT, Jean, 1952, 1964, **Manuel de l'interprète, Comment on devient interprète de conférence**, Librairie de l'Université Georg, 2ème éd. revue et augmentée: 1974, Genève, 112 p.

IVIR, Vladimir, 1978, **Teorija i tehnika prevodenja**, Zavod za izdavanje učbenika 1985, Novi Sad, (konsek.: pp. 28-31, 156-159)

LONGLEY, Patricia E., 1968, **Conference Interpreting**, Pitman, 1968, London, 69 p.

PETKOVIĆ, Jovan, 1985, »Beleške o konsektivnom prevodenju«, **Prevodilac 3/85**, Beograd, pp. 18-22

ROZAN, Jean-François, 1956, 1979, **La prise de notes en interprétation consécutive**, L'Ecole d'interprètes, Université Georg, 1984, Genève, 71 p.

SELESKOVITCH, Danica, 1968, **L'interprète dans les conférences internationales**, Minard Lettres modernes, 1968, Paris, 261 p.

SELESKOVITCH, Danica, 1975, **Langage, langues et mémoire**, *Etude de la prise de notes en interprétation consécutive*, Minard Lettres modernes, 1975, Paris, 272 p.

SELESKOVITCH, Danica, 1979, »L'enseignement: Diversité des méthodes«, **Enseignement de l'inter-**

pretation, Dix ans de colloques (1969–1979), AIIC, Genève, pp. 61–76

SHACKMAN, Jane, **The Right to be Understood**, A handbook on working with, employing and training community interpreters, National Extension College, Cambridge

THOMAS, Noel, TOWEL, Richard, (eds), 1985, **Interpreting as a language teaching technique**, *Proceedings of a conference held at the University of Salford*, 2–5 Jan. 1985, CILT London, 128 p.

Mirjana Pavlović

Problemi prevodjenja titula i funkcija – upotreba u SAD i Velikoj Britaniji

Problem in translating titles and functions – American/English usage

The objective of this paper was to help translators in solving the problem of translating the titles and functions on visiting cards. There is some confusion in American-English usage of terms, and also due to the diversity of American/English and Yugoslav educational and organizational systems. A particular stress was made on various solutions for the translation of titles in the legal profession. Two examples of organizational hierarchy were presented. There are two enclosures – I – the list of abbreviations of Bachelor and Master Degrees in various professional fields, and II – the example of a work history of a petroleum engineer with a number of terms and expressions relating to his educational degrees and positions at his work.

UVOD

Više puta sam imala dosta neprijatnih diskusija oko prevodjenja službenih posetnica, jer su zahtevali da se i na engleskom jeziku ostavi naša titula »dipl. ing.« za diplomirane inženjere. Dosta dugo sam morala da objašnjavam da je na engleskom govornom području drugi sistem označavanja titula, a iz razgovora sa kolegama iz moje struke videla sam da su mnogi podlegli uticaju takvih zahteva naših stručnjaka, a takodje i iz neznanja, i ostavili su titule faktički neprevedene. Pošto je znatna razlika između našeg sistema obrazovanja i sistema u SAD i Velikoj Britaniji nije lako uvek rešiti problem prevodjenja titula. Pokušaću da na primerima koje sam sakupila tokom svoga rada ilustrujem te razlike i dam rešenja.

Takodje, ima prilično problema oko prevodjenja rukovodećih funkcija u preduzećima i raznih naziva različitih struka, jer se i tu sistemi ne podudaraju. Prikupila sam dosta primera iz stručnih časopisa, a daću i originalni primerak jedne radne biografije i karakteristične jezičke konstrukcije za takvu vrstu teksta.

TITULE

Titule posle završenih studija od 4 ili 5 godina dele se u dve grupe nauka, tj. »Arts« što označava sve društvene nauke (istorija, umetnost, itd.) i filološke nauke (književnost, jezici, itd.), i »Science« što označava čistu nauku (fizika, hemija, matematika, itd.) i tehnolo-